

RIIGIKOGU

4. istungjärk. **Protokoll nr. 67 (4).**

1921 a.

Sisu: 1. Päewakorra täiendamine. — 2. Juhatuseteadaanne Riigikogust tagasiastunud liigete kohta. — 3. Juhatuseteadaanne komisjonidesse antud seaduste kohta. — 4. Omavalitsuse komisjoni ja riigi majandusnõukogu täiendawad walimised. — 5. Erikomisjoni walimine riigiasutuste koosseisude seaduse läbiwaatamiseks — 6. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — tootlusministeeriumi õiguste üleandmise kohta kaubandus-tööstusministeeriumile — kinnitamine. — 7. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — seadusandliku delegatsiooni poolt 3. septembril 1919. a. wastuwõetud riigi majandusnõukogu seaduse muutmise kohta — kinnitamine. — 8. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — täiendaw seadus Eesti wabadussõjast osawõtnud kooliõpilastele haridusandmise kohta riigi kulul — kinnitamine. — 9. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — wabadusriigi põhikirja §§ 13, 19 ja 20 muutmise ja täiendamise kohta — kinnitamine. — 10. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse Walga ja Alutaguse maakondade asutamise seaduse osalise muutmise kohta — kinnitamine. — 11. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — juriidilise komisjoni ärakaotamise kohta — kinnitamine. — 12. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — Weeriku alevi ülewiimise kohta Tartu linna administratiivpiirkonda — kinnitamine. — 13. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — kaitsepolitsei ülewalpidamiseks määratud krediidid aruande korra kohta — kinnitamine. — 14. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — Petseri maaülesõidukohta ärakaotamise kohta — kinnitamine. — 15. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — rahaministeeriumile 10.000.000 marga suuruse erakorralise lisakrediidid määramise kohta wäljaandmiseks Eesti punaseristile Wene näljahädalistele abiandmise korraldamiseks — kinnitamine. — 16. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — riigi rahamärkide liikumisest kõrwaldamise ja ümberwahetamise korra kohta — kinnitamine. — 17. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — wahetusrahade kohta — kinnitamine. — 18. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — määruse muutmise kohta wäljamaa rahade asjus — kinnitamine. 19. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud määruse — Tartu ülikooli õpejõududele korterite muretsemise kohta — kinnitamata jätmine. — 20. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seaduse — Tallinnas, S. Tartu tän. nr. 64 Peeter Ers'i liikumata waranduse wõõrandamise asjus — päewakorrast ärawõtmine. — 21. Seaduseelnõu wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109—1919. a.) ärakaotamise kohta — II. lugemisel wastuwõetud. — 22. Üüriseaduse elnõu — I. lugemisel wastuwõetud.

Riigikogu koosolek 18. oktoobril 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 71 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab Riigikogu esimees **O. Strandman**.

Sekretääri kohal sekretäär **A. Tupits**, wahepeal abisekretäär **J. Bergman**.

Walitsuse lauas: sõjaminister **J. Soots**, kaubandus-tööstusminister **J. Kukk**, siseminister **K. Einbund**, kohtuminister **J. Reichman**, põllutöominister **B. Rostfeld**, rahaminister **G. Westel**, haridusminister **H. Bauer**.

Koosolek algab kell 5.13 min. p. l.

Juhataja **O. Strandman**: Awan Riigikogu koosoleku.

1. Päewakorra täiendamine. **P. Keerdo** (is.): Panen ette wõtta päewakorda komisjoni täiendawad walimised esimese päewakorra-punktina.

Juhataja **O. Strandman**: On ettepanek tehtud päewakorda täiendada ja esimeseks päewakorra-punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised. Sõnasõnu ei ole. Panen ettepanek ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, sellega on see ettepanek wastuwõetud. Kuna teisi ettepanekuid päewakorra kohta ei ole tehtud, siis loen päewakorra selle muudatusega kinnitatuks.

2. Juhatuseteadaanne Riigikogust tagasiastunud Riigikogu liigete kohta.

Enne kui Riigikogu päewakorra juure läheb, on mul au teatada, et Riigikogust on wälja astunud Riigikogu liikmed: Tööerakonna rühma liige herra **A. Kaar**, — kutse on saadetud järgmisele kandidaadile herra **Friido Kirsile** ja Eesti Sotsiaaldemokraatlike Tööliste Partei Riigikogu rühma liige **Artur Bach**, kutse on saadetud järgmisele kandidaadile herra **Peeter Treibergile**.

3. Juhatuseteada- anne komisjoni- desse antud sea- duste kohta.

Edasi teatab sekre-
täär, missugused sea-
dused on wahepeal
Riigikogule sisse tul-
nud ja missugune käik
neile on antud.

Sekretäär **A. Tupits** (loeb):

1) Määruseelnõu Asutawa Kogu seadus-
andliku delegatsiooni poolt 5. märtsil
1920 a. wastuõtetud määruse maakonna
ja linnakoolinõunikude kohta §§ 5, 6 ja 7
muutmiseks — rahaasjanduse komisjoni.

2) Awalikkude üldharidusliste keskkoo-
lide seaduseelnõu — hariduskomisjoni.

3) Seaduseelnõu tulekahju vastu wälis-
waluutas kinnitamise kohta — Wabariigi
Walitsusele tagasi.

4) Riigi ja omawalitsuse asutuste
ametnikkude ja nende perekondade pen-
sioniseadus — täiendawalt töökaitse kom-
misjoni ja järgmised Wabariigi Walitsuse
poolt ajutise walitsemise korra § 12-a põh-
jal wastuõtetud seadused ja määrused:

1) Määrus haridusministeeriumile
7.700.000 marga suuruse erakorralise kre-
diidi awamise kohta liikumata waranduse
riigile omandamiseks — rahaasjanduse
komisjoni.

2) Seadus riiklise põlewkiwitööstuse ju-
hatajate ja teenijate premia kohta —
rahaasjanduse komisjoni.

3) Seadus haridusministeeriumile allu-
wate asutuste poolt wäljamaksetud 1919. a.
ja 1920. a. ametnikkude ja teenijate pal-
kade kinnitamise kohta — rahaasjanduse
komisjoni.

4) Seadus siseministeeriumile 1.000.000
marga suuruse täiendawa krediidi määra-
mise kohta riigiwanema korteri sisseseade
täiendamiseks — rahaasjanduse komis-
joni.

5) Seadus siseministeeriumile 2.000.000
marga suuruse täiendawa krediidi määra-
mise kohta ehitustööde jaoks — rahaasjan-
duse komisjoni.

6) Seadus kohtuministeeriumile 10 mil-
joni marga suuruse erakorralise krediidi
määramise kohta liikumata waranduse
omandamiseks — rahaasjanduse komis-
joni.

7) Seadus wangimajade peawalitsuse ja
temale alluwate wangistusasutuste ametnik-
kude ja konwoiride riietega, jalanõudega,
sõjariistadega ja rakmetega warustamise
kohta — rahaasjanduse komisjoni.

8) Seadus kohtuministeeriumi koos-
seisu muutmise kohta — rahaasjanduse
komisjoni.

9) Seadus muudatuste kohta üleüldises
arwepidamise seaduses — rahaasjanduse
komisjoni.

10) Seadus riigi 1921. a. eelarwe erakor-
raliste teede- ja kaubandusministeeriumi ku-
lude suurendamise kohta — rahaasjanduse
komisjoni.

11) Seadus põllutööministeeriumile era-
korralise krediidi määramise kohta
6.500.000 marga suuruses liikumata waran-
duse omandamiseks — rahaasjanduse kom-
misjoni.

12) Seadus sõjaministeeriumi eelarwe-
summade tarwitamise kohta — rahaasjan-
duse komisjoni.

13) Seadus Petserimaa waldade arwu ja
nende piiride kindlaksmääramise kohta —
üleüldisesse komisjoni.

14) Seadus 27. aprilli 1917. a. trükisea-
duse II jao §§ 8 ja 9 ning V jao muutmise
seaduse äramuutmise kohta — üleüldisesse
komisjoni.

15) Seadus toitluse kindlustamise sea-
dustiku (sead. kogu XIII k.) §§ 100—110
ettenähtud kubermangu semstwo walitsuse
ja kuberneru ülesannete kohta — üleüldi-
sesse komisjoni.

16) Seadus rahatrahwide kõrgendamise
kohta kohtu ja administratiiv asjus — üle-
üldisesse komisjoni.

17) Seadus aktsiaseltside ja osäühisuste
waranduste hoolekande alt wabastamise
kohta — üleüldisesse komisjoni.

18) Ajutine seadus koosolekute kohta
maa-alal, kus sõjaseadus kaotatud — üle-
üldisesse komisjoni ja

19) seadus rahwawäe komisjonide
kohta — riigikaitse ja üleüldisesse komis-
joni.

4. Omawalitsuse kom- misjoni ja riigi ma- jandusnõukogu täien- dawad walimised.

Juhataja **O.
Strandman:**
Riigikogu läheb
esimese päewa-
korra-punkti juure:

komisjonide täiendawad walimised. Sisse
on tulnud Riigikogu liikme herra P. Abram-
son'i poolt järgmine kiri: „Teatan, et Riigi-
kogu omawalitsuse komisjoni liikme ko-
hustused maha panen.“ Siis on tulnud weel
E. I. S. T. P. Rk. rühma poolt järgmine kiri:

„Kuna Riigikogu liikmel Martin Bleiman'il praegu võimalik ei ole riigi majandusnõukogu koosolekutest osa võtta; siis teatab rühma juhatus, et rühm otsustanud on teda sealt ära-kutsuda ja palume tänase Riigikogu koosoleku päewakorda võtta uue liikme walimine riigi majandusnõukogusse.“ Alla on kirjutanud rühma esimees E. Jonas. Siamaani on majandusnõukogu liikmed walitud ühes Riigikogu komisjoni liigetega, mispärast arwan, et ka praegu selleks takistust ei ole.

P. Keerdo (is.): Panen ette walida majandusnõukogusse rkl. M. Bleiman'i asemele rkl. M. Liiberg'i ja omawalitsuse komisjoni rkl. P. Abramson'i asemele rkl. E. Jonas.

Juhataja O. Strandman: Panen selle ettepaneku teise osa hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on herra Jonas omawalitsuse komisjoni liikmeks walitud. Edasi panen ettepaneku esimese osa hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on herra Liiberg riigi majandusnõukogusse walitud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

5. Erikomisjoni walimine riigiasutuste koosseisude seaduse läbiwaatamiseks.

Sekretäär A. Tupits: Riigikogu Juhatus ettepanek. Ajutise seaduseelnõu riigiasutuste koosseisude kohta läbiwaatamiseks erikomisjon asutada, jagajaks arwu 6 wõttes.

A. Birk (rhw.): Eesti Rahwaerakonna Rk. rühma poolt panen ette erikomisjoni walida Riigikogu liikmed herrad J. Tõnison ja A. Kerem.

Juhataja O. Strandman: Panen juhatus ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on see ettepanek wastu wõetud. Nüüd palun kandidaate nimetada.

A. Anderkopp (töer.): Tööerakonna Riigikogu rühma poolt panen ette Riigikogu liikmed: Herrad Th. Pool, J. Annusson, K. Baars ja J. Seljamaa.

A. Marfeld (sd.): Riigiasutuste koosseisude kom. panen Sotsiaaldemokraatlisest Riigikogu rühmast ette: A. Palwadre, E. Martinson'i ja M. Neps'i.

A. Jürman (põl.): Riigikogu Põllumeeste rühma poolt panen ette herrad: J. Hünerson'i, J. Kesküll'i, E. Birkenberg'i ja O. Pärliin'i.

P. Keerdo (is.): E. I. S. T. P. Riigikogu rühma poolt panen ette Riigikogu liikmed: herrad J. Piiskar'i ja O. Gustawson'i.

O. Amberg (kristl.): Kristliku Rahwaerakonna Riigikogu rühma poolt panen ette rkl. herra J. Märtson'i.

W. Pezold (saks): Balti-Saksa rühma poolt panen ette rkl. herra M. Bock'i.

Juhataja O. Strandman: Kandidaatide ettelugemist ei nõuta. Kas oldakse sellega nõus, et kõik kandidaadid korraga hääletamisele pannakse? Wastu ei waielda. Panen kõik kandidaadid hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on ettepanend kandidaadid komisjoni walitud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

6. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastu wõetud seadus tootlusministeeriumi õiguste üleandmise kohta kaubandus-tööstusministeeriumile.

Üleüldise komisjoni aruandja T. Kalbus: Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal maksmapandud seaduse järele antakse tootlusministeeriumi õigused kaubandus-tööstusministeeriumile üle. Üleüldine komisjon waatas selle seaduse läbi ja tähele pannes, et tootlusministeerium likwideeritud on, otsustas üleüldine komisjon seda seadust Riigikogule kinnitamiseks ette panna.

Juhataja O. Strandman: Ma panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Seega on ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

7. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastu wõetud seadus seadusandliku delegatsiooni poolt 3. sept. 1919. a. wastu wõetud riigi majandusnõukogu seaduse muutmise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja T. Kalbus: Et tootlusministeerium likwideeritud on ja sellekohane seadus wastu wõetud ja et tootlusministeeriumi esitaja riigi majandusnõukogus aga ette nähtud, panen ette üleüldise komisjoni nimel

käesolewat seadust wastu wõtta.

Juhataja **O. Strandman**: Ma panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Seega on ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

8. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud täiendaw seadus Eesti wabadussõjast osawõtnud kooliõpilastele hariduse andmise kohta riigi kulul.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: See seadus määrab nimelt, et hariduse andmine wabadussõjast osawõtnud õpilastele põllutöökoolides haridusministeeriumi alt ära wõetakse ja põllutöö-

ministeeriumi alla üle antakse. Üleüldine komisjon on leidnud seda tarwilise olevat ja paneb ette seaduses sellekohast muutust teha ja eelolewat § 12-a põhjal wäljaantud seadust kinnitada.

Selles eelnõus on weel muid asju, mis muutmisele peaksid tulema ja üleüldine komisjon awaldab sellepärast soowi, et walitsus sellekohase seaduseelnõuga Riigikogus esineks. Nimelt on linnade omawalitsuste poolt, Tartust ja Tallinnast, soowiawaldused tulnud, mis selles seisawad, et abiandmine mitte ainult linna omawalitsuste kanda ei tuleks, woolab ju õpilasi iseäranis maalt kokku. Abiandmise summa teeks Tartus umbes miljon marka aastas wälja, Tallinnas ei ole see summa igatahes mitte vähem. Siis on seal ka weel teisi asju, nii et üleüldine komisjon soowib, et walitsus selle seaduse täienduseks uue eelnõuga esineks.

A. Palwadre (sd.): See on täiendaw seadus, nagu komisjoni aruandja tähendas, täienduseks teisele seadusele, mis sellesama küsimuse kohta ka § 12-a põhjal wastu wõetud on. Esimene seadus, mida nüüd täiendatakse ei ole üleüldise komisjoni arwamise järele mitte kõige paremini ja kõige otstarbekohasemalt kokku seatud. Kuigi komisjon selle poolt on, et maksuta haridusandmist wabadussõjast osawõtnud kooliõpilastele jaatawalt otsustakse, siiski leidis komisjon, et selle küsimuse lahendamise Wabariigi Walitsuse poolt § 12-a põhjal wastuwõetud seadustega ei ole õnnestanud, nagu komisjoni aruandjagi üleüldise komisjoni nimel siin seletas. Komisjon awaldab soowi, et Wabariigi Walitsus ise küsimuse uuesti üles wõtaks ja parandatud seaduseelnõuga esineks. Eesti Sotsiaaldemokraatlise Tööliste Par-

tei Rk. rühm arwab, et sarnane soowiawaldus ei-ole küllalt mõjuw, et ei tuleks leppida ainult soowiawaldusega, sest siis wõiks ehk seaduse rewideerimist kaua oodata ja wõib olla ei tulegi seda. Silmas pidades, et üleüldise komisjoni arwamise järele seadus mitte küllalt otstarbekohane ei ole, hääletab meie rühm selle seaduse kinnitamise wastu ja nõuab nende küsimuste uut lahendamist seadusandlisel teel Riigikogus.

Haridusminister **H. Bauer**: See küsimus on juba Wabariigi Walitsuse poolt üles wõetud ja walitsuse koosolekul arutamisel olnud. Nimelt on kõige wiimasel ajal Tartu ja Tallinna linnawolikogude poolt soowiawaldused tulnud, see tähendab, Tartu poolt on juba soowiawaldus käes, seaduse wiendat punkti muuta. Tallinna linnawolikogu on ka sellekohase otsuse teinud. Nii ei ole tarwis kartä, et Wabariigi Walitsus seda küsimust arutamise alla ei wõta. Wiimasel ajal on ebakohased nähtused ilmsiks tulnud, kus mõned õpilased § 5 kaitse all liig suurte nõudmistega esinewad, sellepärast on siis ka linnawalitsuste soow seda paragrahwi muuta.

Juhataja **O. Strandman**: Panen kõige pealt hääletamisele üleüldise komisjoni ettepaneku — seadust kinnitada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on Riigikogu otsustanud seda seadust kinnitada. Siis panen hääletamisele üleüldise komisjoni soowiawalduse. Ettelugemist ei nõuta. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Seega on soowiawaldus wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

9. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus wabadusristi põhikirja §§ 13, 19 ja 20 muutmise ja täiendamise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Jürgenstein**: See seadus on oma algatuse ja tarwiduse saanud sellest, et wabadusristid, mis tellitud olid, ei ole mitte nii wälja tul-

nud, iseäranis III järgu ristid, nagu ennemalt kinnitatud põhikiri seda nõuab. (Naer pahemal pool.) Nimelt peab nendel ristidel endise põhikirja järele hõbeäär olema, kuid tehtud on nad ilma hõbeäärta ja ka lindiwarwid ei ole järjekorras õieti. Nüüd, kus rist walmis tehtud on leiti (Naer pahemal pool), et tema mitte ei wasta põhikirjale. Oleks wäga suur kulu

risteid uuesti ümber teha. (N a e r.) Peale selle on ebamäärane risti kandmise wiis. Ei ole täpi pealt ära tähendatud, kuidas seda risti kandma peaks. Komisjon arwas, et kulude eest hoida, selleks tuleks § 12-a põhjal antud seadus wabadusristi kohta kinnitada.

A. Palwadre (sd.): Minu arwamise järele ei wõiks Riigikogu nii kergelt sanktsioneerida seadust wabadusristi põhikirja muutmise kohta, nagu seletuskirjast näha, ei wasta walmistatud rist seaduses ettenähtud wabadusristi nõuetele. Wabariigi Walitsus tuli arwamisele, et on tarwis muuta seadust wastawalt walmistatud wabadusristile. Üleüldises komisjonis, kus see asi arutusel oli, tõusis küsimus, mis pärast ja kelle süü läbi on juhtunud, et tellitud rist ei wasta nõuetele. Selle küsimuse peale komisjon wastust ei saanud, koosolekul wiibiw sõjaministeeriumi esitaja seletust ei annud. Nüüd ei tea aga Riigikogu, kust see on tulnud, kas see on tulnud ametniku süü pärast, kas anti tellija poolt seaduswastane tellimine, wõi on tellimine walesti täidetud. Lohaka asjaajamise pärast ei wõi Riigikogu seaduse muutmist mitte sanktsioneerida. Panen ette seda seadust kinnitamata jätta.

Sõjaminister J. Soots: Herra Palwadre ütles, et sõjaministeeriumi esitaja ei ole mitte komisjonis selle üle seletust annud, mis pärast wabadusrist seaduse nõuetele ei wasta. Teatan, et sõjaministeeriumi esitaja ei wõinud seda seletada sellepärast, et ristid mitte sõjaministeeriumi poolt ei ole tellitud. See on riigikantselei asi ja sealt oleks pidanud seletust nõutama ja mitte sõjaministeeriumilt.

A. Palwadre (sd.): (N a e r.) Herra sõjaminister lükkab oma seletuses süüdistuse sõjaministeeriumi pealt ära. Riigikogul on ükskõik, missuguses ministeeriumis wõi ametiasutuses lohakus on ette tulnud. Niihästi sõjaministeeriumi kui ka Wabariigi Walitsuse kantselei esitaja ei ole seletust annud sarnase lohakuse üle. Riigikogul pole mingisugust põhjust lohakust sanktsioneerida, tulgu see missuguse asutuse poolt tahes.

Juhataja O. Strandman: Ma panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Wastu on nähtaw enamus. Oleks parem, kui sekretäär hääled ära loeks. (H ä ä l e t a t a k s e, sekretäär loeb hääli.) Poolt on 34

häält, vastu 19 häält. Sellega on ettepanek vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

10. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus Walga ja Alutaguse maakondade asutamise seaduse osalise muutmise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja **T. Kalbus:** Omal ajal sai ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal seadus maksuma pandud, kus oli ette nähtud Walga ja Alutaguse maakondade asutamine. Walga maakonna asutamine on täide wiidud, kuna Alutaguse maakonna asutamine pooleli on jäetud, sest et 20 wallast, mis Alutaguse maakonna alla kuuluma pidid, andsid 10 walda uue maakonna asutamise asjus eitawa wastuse, kuna 3 walda sel tingimisel uue maakonna asutamise poolt olid, kui maakonna linnaks Jõhwi alew jääb. Seitse walda olid maakonna asutamise poolt. Ka Wiru maakonna nõukogu oli uue maakonna asutamise wastu. Wabariigi Walitsus on ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal seaduse maksuma pannud, milles Alutaguse maakonna asutamine ära muudetakse. Komisjon paneb ette seda seadust kinnitada.

Juhataja O. Strandman: Ma panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (H ä ä l e t a t a k s e.) Wastu ei ole keegi. Sellega on ettepanek vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

Et üleüldise komisjoni aruandja J. Parik saalis ei ole, on nõus aru andma komisjoni esimees **T. Kalbus.**

11. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus juriidilise komisjoni ärakaotamise kohta.

Üleüldise komisjoni esimees **T. Kalbus:** § 12-a põhjal on Wabariigi Walitsus juriidilise komisjoni ära kaotanud. Motiiwid selle seaduse kohta on nimelt järgmised: omal ajal sai juriidiline komisjon asutatud, ja see oli ministeeriumide waheline komisjon. Tema otsused olid köitwad Wabariigi Walitsusele, kuna eraisikud, kui nad selle komisjoni otsusega nõus ei olnud, kohtuteel oma õigusi wõisid maksuma panna. Nüüd on juba igal ministeeriumil ise oma juriskonsult, kes nende asju ajab ja korraldab. Sellepärast tuli Wabariigi Walitsus otsusele, et

juriidiline komisjon praegu ülearune on ja tuleks ära kaotada. Nende motiividega ühines ka üleüldine komisjon ja paneb Riigikogule ette seda seadust kinnitada.

Juhataja O. Strandman: Panen üleüldise komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, — seega on ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

12. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastu wõetud seadus Weeriku alewi ülewimise kohta Tartu linna administratiiv piirkonda.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Jürgenstein:** See seaduseel nõu on algatuse saanud Tartu linnawolikogu poolt, kes juba 1920 a. otsustas ettepanekuga esineda, et Weeriku alew saaks

Tartu linna külge liidetud, sellepärast et see alew on linna piirkonna mõju all ja linna piirkonna kõrwal. Ropka wald ei wõta tema korraldust oma peale, sellepärast on linnawolikogu palunud seda alewit linna külge liita, selle peale waatamata, et alew linna piirkonnaga otsekohe ühenduses ei ole; linnapiirid ulatawad aga teine poole alewit. Selle ühendusega on täiesti nõus Ropka wald ja Tartu maakonnawalitsus, kelle alla see alew siamaani kuulus. Nii on need üleüldised soowid ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal, maksmata pandud seaduse kohta. Üleüldine komisjon seda seadust läbi waadates ühines sellega ja ma panen komisjoni nimel selle seaduse Riigikogule kinnitamiseks ette.

Juhataja O. Strandman: Panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

13. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastu wõetud seadus kaitsepolitsei ülewapidamiseks määratud krediidi aruande korra kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja **T. Kalbus:** Wabariigi Walitsus on § 12-a põhjal maksmata pannud seaduse, kus kaitsepolitsei ülewapidamiseks määratud krediidi tarwitamise aruanded üleüldisest

korrast wälja on wõetud. Nimelt, kaitse-

politsei aastaaruande waatab läbi Wabariigi Walitsuse poolt määratud kolmeliikmeline komisjon. Peale selle, tõendawad dokumendid selle aruande juure ei käi enam riigikontrolli läbiwaatamise alla, waid ainult see aruanne, mis Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud on. Wabariigi Walitsus põhjendab seda wäljawõtet üleüldisest aruande korrast sellega, et kaitsepolitsei on iseäralised ülesanded täita ja nendes dokumentides leidub palju sarnaseid asju, mis awaldada ei wõi, mis riigikaitsele raskust teeks ja sellega kokkukõlas ei ole. Seda peaks enam-wähem wäiksem ringkond, s. o. nimelt Wabariigi Walitsus kinnitama. Need wäljaminekud, mis kaitsepolitsei palkadena saab palgalehtede kaudu, tulewad üleüldises korras kinnitamisele. Üleüldine komisjon waatas selle seaduse läbi ja komisjoni enamus ühines Wabariigi Walitsuse seisukohaga selles asjas. Komisjoni nimel panen ette seda seadust kinnitada.

M. Neps (sd.): Wabariigi Walitsus oli § 12-a selleks tarwitunud, et Riigikogu waheajal omale wõtta õigust kontroleerida neid summasid, mida Riigikogu on määranud, on wõtnud omale selle õiguse, mis riigi põhiseaduses on jätud Riigikogule ja mida wiimane edasi annud riigikontrollile. Kui see seadus iseenesest sisuliselt niisugune on, et temast ei maksaks praegusel juhtumisel pikemalt kõnelema hakata, kuid juba sellepärast, et see seadus oleks pidanud tingimata Riigikogus üksikasjalisele arutusele tulema, peab selle juures peatama. Riigikogus oleks wõidud põhjalikult läbi kaaluda, kuidas kontroleerida neid summasid, mis on määratud eelarwe järele kaitsepolitsei ülespidamiseks. Kuigi ka Riigikogu arwab, et selleks iseäralist korda on tarwis maksmata panna, siiski pean tarwilikuks siinjuures tähendada, et sarnast seadust Riigikogu waheajal maksmata panna walitsuse poolt enese kasuks juba lihtsalt sündsuse tunde pärast ei oleks kõlbanud. Wististe tahtis Wabariigi Walitsus selle sammuga, et ta § 12-a põhjal selle seaduse maksmata pani, rahwaesitust sündinud fakti ette panna: meie oleme selle seaduse wastu wõtnud, ühtlasi ka summad kontroleerinud, mis meie kätte antud, waatame järele, misuguse näo nüüd rahwaesitus teeb, kas lükab seaduse tagasi wõi mitte. Wististe rehendas Wabariigi Walitsus, et selles seaduses on sarnaseid mõtteid, mis ehk enamusele meeldiwad ja nende warju all tahtis ta läbi wiia ka niisugused mõtted,

mis ka enamusele mitte wastuwõetawad ei ole. Teist motiivi ei wõinud minu arwates Wabariigi Walitsusel mitte olla, mis teda sundis selle seaduse wäljaandmisele § 12-a korras, mis ainult rutulise iseloomuga seaduste wäljaandmiseks olemas. Kui meie aga nüüd oletada tahaksime, et Wabariigi Walitsus nende õiguste tarwitamisega, mis ta selle seadusega endale wõtnud, rutanud on, nimelt räägitakse selles seaduses, et ta hakkab maksta 1. jaanuarist 1922 a. ja seega on siis Wabariigi Walitsusel wõimalus ölnud ajajooksul seaduse wastuwõtmise päewast, s. o. 23. septembrist kuni tänase päewani omale wõetud õigusi kasutada — siis seisab rahwaesitus fakti ees, millega tuleb rehkendada. Wõib olla, on faktilise kontrolli mõttes kõik tehtud ja võib olla, on isegi dokumendid juba häwitatud, sest seadus oli teatud aja maksew. Tõesti süüdsuse tunde pärast ei oleks pidanud Wabariigi Walitsus niisugust sammu astuma. Kui nüüd küsida, kas oli tingimata tarwilik niisugust korda kaitsepolitsei peale minewate summade kontroleerimiseks maksta panna, siis arwan ma, et seda tõesti mitte tarwis ei ole. Kas tõesti Wabariigi Walitsus arwab, et riigikontrolöör ja riigi kontrollnõukogu, kes on ametisse seatud rahwaesituse poolt, on kõik riigi äraandjad, peale Wabariigi Walitsuse? Ma ei saa aru, kuidas praegune siseminister, olles ennemalt riigikontrolöör, nüüd niisugusele arwamisele wõis tulla? Ma usun, et kui praegune siseminister mõne muudatuse puhul Wabariigi Walitsuses jälle riigikontrolööriks saaks, siis ta omefi mitte kohe riigi äraandjaks ei muutu. Kui nüüd tahetakse ette tuua, et harilikku korda kaitsepolitsei kulude kontroleerimisel tarwitada ei wõi, siis ei saa kuidagi tõendada, et uus kord just sarnane peab olema, nagu selle seadusega maksta pandud. Siis wõiks ju mingisugusest erakorralisest kontroleerimise korrast juttu olla, kuid see ei wõi mitte niisugune olla, kus praegusel riigikontrolööril ega kontrollnõukogul muud midagi pole wõimalik teada saada, kui ainult seda, et riigikassast on 28 miljoni kaitsepolitsei ülespidamiseks wälja antud ja järele ei ole midagi jäänud, dokumentisid ega muud ei saa ta mitte näha. Siin wõiks ju kas Riigikogu liigete ehk kontrollnõukogu liigete hulgast eriline komisjon walitud saada, kes aruande läbi waataks, sest meie põhiseaduses on öeldud, et aruanded waadatakse läbi Riigikogu poolt seatud asutuste poolt. Riigikogu wõiks nüüd seda põhiseaduses ettenähtud

õigust tarwitada ja kaitsepolitsei kulude läbiwaatamiseks erikomisjoni wõi asutuse ellu kutsuda. Kontroleerimise õigust aga Wabariigi Walitsusele, keda kontroleerima peab, kuidagi anda ei wõi, see on täiesti wastolus meie praegumaks wa põhiseadusega. Sellepärast hääletab Riigikogu Sotsiaaldemokraatiline rühm selle seaduse kinnitamise wastu.

J. Piiskar (is.): See on ju täiesti arusaadaw, et kaitsepolitsei asju tuleb kaitsta, sest muidu ei oleks ta enam Eesti wabariigi kaitsepolitsei. Ja nende kaitsepolitsei asjade kaitsemiseks, mis nähtawasti walgust wäga kardawad, on tahetud § 12-a põhjal erilist korda luua. Ei ole ju kellegi saladus, missugused ülesanded Eesti kaitsepolitseil tõepoolest on, ei ole ka see saladus, kuidas ta neid ülesandeid täidab, kuidas iga poliitilise protsessi algusel, igalpool suuri püroksiliinitunne ja muid kõmulisi asju nähakse. Kui aga protsess kohtuni jõuab, siis läheb isegi sõjaringkonna-kohtul raskeks paragrahwe leida, mille külge neid nõndanimetatud „süüdlasi“ siduda. Teame nendest kõmulistest protsessidest ja sellest, kuidas neil karistusi määratakse, et protsess hoopis kokku ei langeks ja osagi „süüdlasi“ wõiks teatawa karistuse alla saata. Meil on teada, kuidas figureerivad neis protsesses Tammerikud ja mis nende nimed kõik on, kes ise enne kohtu ette jõudmist ära kaowad, kuid selle peale waatamata siiski nii hirmus tähtsaid tunnistusi annawad, mille põhjal protsess üles ehitatakse. Tarwitatakse prowokaatorid, keda meelega protsessi hulka segatakse, et pärast jälle andeksandmise teel lahti lasta. Kõik need asjaolud on Riigikogus kõne all olnud ja wäga hästi teada, niisama ka kaitsepolitsei tegewus üleüldse. Alles hiljuti oli ühe arupärimise puhul jutt, kuidas kaitsepolitsei otse huligaanselt toimetades otsekohe wargile läks ja sildi ära näppas jne. Nii on siis wäga hästi teada, mis element see on, kes harilikult kaitsepolitseinikuna tegutseb. Ja see ei ole mitte ükski Eestis nii. Hiljuti käis ajalehtedest kõmuline teade läbi, et organiseeriti mingisugune Soome-Rootsi kommunistline protsess, mis pidi ka põhjamaa rahwaste lignemisele ja ühinemisele kaasa aitama. Kui seda protsessi aga arutama hakati, jäi süüalustest järele wiimaks ainult üks mees, kes tunnistas, et ta kaitsepolitsei agent on. Ja niiwiisi langes terwe see protsess kokku. Kui juba niisugune „sissekukkumine“ juhtub maades, kus riigiaparatuur märksa korralikumalt töö-

tab, mis peab siis Eesti kaitsepolitsei tegewusest lootma. Peab ütleva, et Eesti kaitsepolitsei ses mõttes veel kaugemale läheb, kui teistes maades. Eesti kaitsepolitseid püütakse ju nii hästi soomustada, et herra siseminister, kui kaitsepolitsei otsekohene kõrgem ülemus, ei tihka ega julge isegi riigikontrollile, kellele kõik teised rahalised „saladused“ kättesaadavad, oma isamaalise, patriootilise, kaitsepolitsei rahalisi aruandeidki esitada. Eelnõule juurelisatud seletuskirjas kõneldakse, et ei võida kaitsepolitsei tegewuse kohta andmeid sellepärast esitada, et siis võiksid need, keda jälgitakse, endid kõrwale hoida jne. Selle seletuse juures jääb jällegi samasugune mulje, kui herra Laidoneri seletuse ajalgi selle kohta, kuidas veel septembrikuul inimesi ilma kohtuta võidi maha lasta, sellepärast et kodanlus jüripäewal hirmus oli. Kaitsepolitsei jälgis kedagi jaanuari- või weebruarikuul ning poolteist aastat hiljem ei wõi ta mingisugust aruannet anda oma kulude üle, sest see võida jälgitawale võimaluse anda kõrwale hoida! See argument langeb igatahes ära ja jääb järele ainult üks, ja nimelt see, et kaitsepolitsei tegewus ei kannata walgust ja teda tuleb warjata kõikide eest. Kui selles sihis ikka veel edasi minnakse ja kaitsepolitseid ikka enam ja enam soomustatakse, siis loodakse mülgas, millesarnast teist wõimatu ette kujutada. Kaitsepolitsei, teades, et kõik tema saladused kätte alla jääwad, kõige vähematki kontrolli tema tegewuse üle ei ole, toimetab loomulikult seda julgemalt ja jultunumalt. Ma usun, et seda tahetaksegi selle seadusega kätte saada. Meie leiame selle seaduse täiesti wastuwõtmatu olewat ja toonitame, et ka kaitsepolitsei summad, mille määramise wastu meie üleüldse oleme, kui nad kord on määratud, peawad hariliku aruandmise korra alla käima.

Siseminister K. Einbund: Austatud rahwasaadikud! On tõesti asju ja asutusi olemas, millede puhul üksikud Riigikogu rühmad poliitilisi kõnesid wõiwad pidada. See on selge, et ühed asutused selleks rohkem põhjust annawad, kui mõned teised riigiasutused. Et just kaitsepolitsei pahempoolsete rühmade märgulauaks on saanud, on arusaadaw. Minu arwamise järele tuleks nende poliitiliste küsimuste üle awaldusi teha ja waielda ainult sellekohaste arupärimiste puhul, sellepärast mina praegu wast waidlema ei hakka eelkõnelejaga, waid puudutan ainult seadust iseennast. Austatud eelkõnelejad on tähend-

anud, nagu oleks selle seadusega kõik krediidid, mis kaitsepolitsei ülewalpidamiseks määratakse, igasuguse aruande korra wälja eraldatud. Eelkõnelejad kõnelesid samuti ka, et Riigikogus ja riigikontrollis nende summade üle mingisuguseid kindlaid teateid pole, kõnelesid ka sellest, et walitsus pole küllalt sündsustundelik olnud, kui see seadus wastu wõeti ja et kogu see seaduseelnõu olewat põhiseaduse wastane. Austatud Riigikogu liikmed! Selle seadusega ei ole midagi uut loodud. Niisugune kord on maksnud tegelikult juba wabariigi algusest saadik, kus kaitsepolitseile määratud rahasummasid on kontroleerinud Wabariigi Walitsuse poolt määratud komisjon, ja on ka kinnitanud need summad, nii et tegelikult on selle seadusega sanktsioneeritud see kord, mis meil makemas on olnud. Pean ütleva, et see kord ei ole mitte wastolus meie põhiseadusega. Põhiseaduses ei nimetata mitte, et riigikontroll teostab eelarwetes määratud summade kontroleerimist, waid selles paragrahwis on öeldud, et Riigikogu teostab kontrolli tema poolt ametisse kutsutud sellekohase asutuse kaudu. Ja kui praegusel korral Riigikogu üleüldine komisjon ettepanekuga on esinenud, anda kaitsepolitsei aruande kinnitamine ministrite komisjoni kätte, siis on see põhiseadusega täiesti kokkukõlas. See on põhiseaduse mõttega täiesti kokkukõlas ja ei ole käesolewa seadusega kaugeltki ära wõetud parlamendilt tema õigus määrata igal silmapilgul oma poolt asutus, kas ühekordseks töötamiseks ehk alaliseks. (J. Piiskar (is.): Aga kui teie dokumendid ära häwitata.) Riigikogu on kõige wõimulisem asutus ja tema wõib kas täna ehk mõnel teisel koosolekul otsuseks teha, et määratakse asutus ministritest, kes waatab aruande läbi ja kinnitab. Selle juures ei ole riigikontrolöör kaugeltki mitte aruande läbiwaatamisest kõrwaldatud. Temal on walitsuse liikme õigused, wõtab walitsuse koosolekust osa ja wõib saada walitud samasse komisjoni, ja ma usun, ükski riigikontrolöör ei hakka kinnitama walitsuse koosolekul ka kaitsepolitsei aruannet enne, kui ta selle on põhjalikult läbi waadanud. Selle seadusega tahetakse seda kätte saada, et dokumendid, mis tulewad riigikaitse seisukohalt teatawas saladuses hoida, mitte harilikus korras pikaajalisele läbiwaatamisele ei käi, sest meie harilik aruannete läbiwaatamine on niisugune, et iga kuu 15-ks ametiasutused peawad esinema riigikontrollis aruandega eelmise kuu tegewuse

kohta ja kui meie salajased dokumendid saadame riigikontrolli, siis, võib olla, ei ole mitte kindlustust, et nad salajaseks jäävad. Käesolewa seadusega saame meie veel paremad tagajärjed kätte. Kui meie võimaldame kaitsepolitsei aruande läbiwaatamise kõrgematele riigiametnikkudele ehk otsekohe rahwaesitajatele, kes aruande läbiwaatamiseks ja kinnitamiseks ometigi palju arusaajamad peaksid olema, kui väikesed riigikontrolli ametnikud, kes harilikult aruanded läbi waatawad, sellest kõnelemata, et selle juures hädaoht kõrvaldatud salajaste dokumentide awalikuks saamises. Sest wäiksemad riigikontrolli ametnikud ei ole oma ettevalmistuse jne. poolt kaugeltki mitte nii kohusetundlikud ja poliitiliselt arenenud, et nende juures eksitusi ei wõi tulla. Austatud rahwasaadikud! Lähemalt selgitades seda korda, mis käesolewa seadusega tahetakse kätte saada, paistab minule, et see hea on. Wõidakse küll sel puhul palju kõneleda ja poliitilisi awaldusi teha, aga sisuliselt ja asja enese pärast on ette pandud kord parem. Mingisugust hädaohtu selles ei peitu. (J. Piiskar (is.) kohalt: Siis andke kõik aruanded sinna ja kaotage kontroll ära!) Walitsus ja riigikontrollöör ei ole mitte selleks, et kõikide asutuste aruandeid kontroleerida ja kinnitada. (Näer pahemal pool.) Walitsusel ei ole mingisugust tahtmist olnud panna rahwaesitust sündinud fakti ette. Kui tema selle seaduse wastu wõttis ja awaldas, siis fikseeris ta ainult sennise korra. Mispärast seda waja oli § 12-a põhjal teha, siis on see arusaadaw. Praeguse aruande seaduse järele peaks dokumendid saatma järgmise kuu 15-ks riigikontrolli. Riigikontrolliga omawahel kokku leppides, otsustati mitte kõiki aruandeid ära saata ja asja lihtsustamiseks pandi maksuma teatud kord, rutulises korras, et mitte wastolusse sattuda teiste seadustega. (J. Piiskar (is.) kohalt: Miks waremalt wastolu ei olnud?) Ka näib minule, et käesolewa seadusega ei ole loodud mingisugust broneeritud korda, sest rahwaesitusel on igal silmapilgul õigus ja võimalus rewideerida oma esitajate kaudu kaitsepolitsei tegevust ja rahalisi kulutusi.

J. Wanja (kom.): Ma tähendasin siin juba ennemalt ükskord, et meie kaitsepolitsei piinamise tehnika on selle aja sees palju arenenud. Ja kes wõiks nüüd tõendada, et see wale teadaanne oli. Selgus ju täna komisjoni aruandja poolt, et on ole-

mas tähtsamad dokumendid, mida mitte ei wõi igauhe silma alla lasta. Senniajani wõis seda ju teha, ja ma tahaks küsida, et mis siis nüüd õieti karta on. Teie ütlesite, et teie seisate riigiga kindlal alusel ja peale selle tõendate weel, et kaitsepolitsei võib täiesti ära kaotatud saada, kui ei oleks olemas pahempoolseid töölisi. Aga peale selle olete teie ka weel tõendanud, et neid pahempoolseid töölisi Eestis üldse enam ei ole. See on tõsi, neid on ju palju maha lastud, kuid kaitsepolitsei seisab ikka alles ja temal on weel salajased dokumendid olemas, kui enne. Ma usun, et teie neid dokumenta ei wõi praegusel ajal awalikkuse silma ette tuua, et ei wõi ju awalikult teatawaks teha neid asjaolusid, kuidas töölisi elektriwannides küpsetakse, kuidas rahwasaadikute lukkusid lahti murtakse ja nende dokumentisid korterist wälja wiiakse. Ma saan ka aru, et kõiki neid jõledaid dokumenta on häbi kultuuri ilma ette tuua ja sellepärast arwab siseminister Einbund, et parem oleks, kui ta ise kõik need dokumendid läbi waataks, heaks kiidaks ja omalt poolt natukene jootraha wõi midagi muud sellesarnast juure lisaks. Ja miks peaks siis teadma kogu ilma rahwas, kuidas Eesti kaitsepolitsei meie töölisi türmi tassib ja elektriwannides küpsetab.

Juhataja O. Strandman: Panen üleüldise komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ma leian, et enamus on poolt. Üleüldise komisjoni ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

14. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus Petseri maaülemale kohale ärakaotamise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Jürgenstein:** Petseri maaülemale koht sai aasta eest, 31. augustil asutatud. Asutamise põhjuseks oli, et Petserimaa uus maa oli, ja et tema omawalitsuse asutused harjunud ei olnud meie omawalitsuse korraga. Sellepärast oligi waja maaülemale, kes neid omawalitsuse asutusi organiseeriks ja juhiks neil makswa korra järele. Herra siseministri arwamise järele on need ülesanded juba suuremalt jaolt täidetud ja ta peab võimalikuks seda maaülemale kohta weel enne tähtaega ära kaotada, seda enam, et need soowid Riigikogu poolt ette on pandud. Üleüldine komisjon, neid asjaolusid

läbi kaaludes, leidis, et see seadus tarwiline on, ja et Petseri maatilema amet tuleks 1. nowembrist ära kaotada, ja paneb otte seda seadust wastu wõtta.

Juhataja O. Strandman: Ma panen üleüldise komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

15. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus rahaministeriumile
10.000.000 marga suuruse erakorralise lisakrediidi määramise kohta wäljaandmiseks Eesti punaseristile Wene näljähädaliste abiandmise korraldamiseks.

silmas pidades Riigikogu sellekohast soowiawaldust, ja sellepärast teeb rahaasjanduse komisjon ettepaneku seda Wabariigi Walitsuse poolt maksmapandud seadust kinnitada.

Juhataja O. Strandman: Ma panen rahaasjanduse komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

16. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus riigi rahamärkide liikumisest kõrwaldamise ja ümberwahetamise kohta.

weel Riigikogu wiimast korda koos oli. Riigikogu wiimastel koosolekute päewadel. Et selle seaduseelnõuga teatawatel tehnilistel põhjustel kiire oli, sellepärast on herra rahaministri ettepanekul see seadus Wabariigi Walitsuse poolt § 12-a põhjal maksma pandud. Lähemalt on selle seaduse tarwiduse kohta seletuskirjas ära tä-

Kuna komisjoni aruandja herra Laidoner mitte koosoleku saalis ei wiibi, siis on ehk komisjoni abiesimees herra Wirma nii lahke ja wõtab aruandmise oma peale.

Rahaasjanduse komisjoni abiesimees **K. Wirma:**

Wabariigi Walitsus on selle seaduse maksma pannud ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal,

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma:** Selle seaduse on Wabariigi Walitsus maksma pannud läbi rääkides Riigikogu rahaasjanduse komisjoniga, siis kui

hendatud, siin tuleb aga tähendada, et seletuskirjas on kogemata üks eksitus, mida ma wabandada palun, sisse tulnud, nimelt on seletuskirjas öeldud, et „harilik tsiwiilõiguse kümneaastane iganemise norm on wõetud ka kõrwaldatud rahamärkide maksuse lõpumomendiks“. See ei wasta tõele. Seaduses on asi nii, et „omanikkudel jääb õigus neid ümber wahetada üheaastajooksul, arwates määruse awaldamisest“. See wiga on ka Wabariigi Walitsuse poolt sisseantud seletuskirjas. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku seda seadust kinnitada.

Juhataja O. Strandman: Rahaasjanduse komisjoni poolt on ette pandud seda seadust kinnitada. Ma panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Rahaasjanduse komisjoni ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

17. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus wahetusrahade kohta.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma:** See seaduseelnõu oli samal ajal Riigikogu rahaasjanduse komisjonis arutamisel, kui eelminegi seaduseelnõu. See seaduseelnõu oli tol korral teatud ettepanud seaduseelnõu osa, oli seotud eelmise seaduseelnõuga. Rahaministerium on aga neid kaheks jaotanud ja niimoodi on see seadus, läbi rääkides rahaasjanduse komisjoniga, maksma pandud. Sellepärast teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku seda seadust kinnitada.

Juhataja O. Strandman: Ma panen rahaasjanduse komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi? Ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

18. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus määruse muutmise kohta wäljamaa rahade asjus.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Wirma:** Ka see seaduseelnõu oli rahaasjanduse komisjonis arutamisel ja ta on niimoodi maksma pandud, nagu see Riigikogu rahaasjanduse komisjonis wastu wõeti; sellepärast teen

ettepaneku Riigikogu rahaasjanduse komisjoni nimel seda seadust kinnitada.

Juhataja O. Strandman: Ma panen rahaasjanduse komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Ettepanek on wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

19. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud määrus Tartu ülikooli õpejõududele korterite muretsemise kohta.

Üleüldise komisjoni aruandja A. Jürenstein: See seadus on maksma pandud § 12-a põhjal haridusministri algatusel. Teda on selleks sundinud korterite puudus Tartus. Iseäranis on see teraw puudus tuntaw wäljamaalt tulnud õpejõududele — professoritele ja dotsentidele. See asjaolu mõjus nii, et mitmed professorid, kes siia tulid oma perekondadega, korterit ei saa, ja ülikool sellepärast hädaohus on häid õpejõude kaotada. Kahjuks on aga see seadus sel kujul maksma pandud, et ta mitte seda häda ära ei kaota, ega seda küsimust ei lahenda. Üleüldine komisjon tundis küll selgesti ära, et mingisugust abinõu korteripahe kõrvaldamiseks tarwis on, kuid leidis, et see seadus sel kujul mitte oma otstarbele ei wasta. Seal on ainult öeldud, et Tartu linnawalitsus ülikooli õpejõududele korterit peab muretsema, kuid ei ole lähemalt ära tähendatud, missuguste abinõudega linn seda peab tegema. Tagajärg oli see, et linnawalitsus pööras küsimisega Wabariigi Walitsuse poole, kuidas ta seda kohustust peab teostama. Rekwireerimise õigus on ära kaotatud ja nii ei ole linnawalitsusel kuidagi wõimalik seda kohustust täita. Siseminister juhatas linnawalitsust seaduse täitmisele üüri-seaduse alusel. Kuid see wõimalus on linnal juba ilma selle seadusega olemas. Üleüldise komisjoni nimel teen ettepaneku seda seadust, kui otstarbetut, tagasi lükata.

Haridusminister H. Bauer: Enne kui seda seadust tagasi lükata, tuleks läbi kaaluda tema kaks külge: 1) seaduse tarwidus ja 2) läbiwiimise wõimalus. Paljud professorid on just korterikitsikuse tõttu niisuguses seisukorras, et nad kohtadelt lahkuda ähwardawad. Wäga raske on kirjeldada nende wäljamaalt kutsutud professorite seisukorda, kellele on lubatud korterid muretsema. Sellepärast oleme meie

ka wäljamaal halwas renomees, et wäljast on inimesi kutsutud lubamistega neile korterit siin muretsema, kuid seda mitte ei tehta. Kortariküsimusega on lähedalt seotud teadusliku töö tegemise wõimalus. Korteri puudumise tõttu on mitmetel professoritel õpeabinõud ja raamatud sisse pakitud ja neid ei saa nad mitte tarwitada. Mitmed on ka korteri puudumise pärast perekonnast täiesti lahutatud. Niiwiisi ei ole teaduslikust tööst juttugi. Teadusliku töö wiljakus kannatab selle tõttu wäga palju, sellepärast ei saa keegi eitada, et seda seadust tarwis on. Teine küsimus on selle seaduse läbiwiimise wõimalus. Õige on, et siin ei ole otsekohe tähendatud, mis teel neid korterid saada, kas rekwireerimise wõi mõnel muul teel. Rekwireerimine oleks ehk tõesti raske läbi wiia, sest see oleks ainult soowitaw sõjawäe otstarbeks, kuid igatahes peaks siin mingisugust wõimalust otsima. Näituseks wõiks selleks otstarbeks linna päralt olewaid majasid wõtta, uutes majades ruume muretsema ehk tühjad korterid ära wõtta ja professoritele anda. Lõpuks wõiks ka linnawalitsus, kui asjast huwitatud asutus, juure maksta, et aga õpejõududega heas wahekorras edasi elada. Niisuguseid juhtumisi on ka ennem olnud, näituseks, Wene ajal, kui sõjawäele korterite muretsemiseks ruume tarwis oli, maksis Tallinna linnawalitsus korterite eest juure. Kui Tallinna linnawalitsus seda omal ajal teha wõis, kas ei wõiks siis nüüd Tartu linnawalitsus sedasama teed käia ja kokkuleppe teel korterid muretsema, kui aga seadus teda seda tegema kohustaks. Toon weel ette näituseks loo Tallinnast, kus sõja algul sõjawäewõimude poolt „Estonia“ haigemaja alla kinni pandi. Tol ajal tekkis etteheide, miks wõimud linnawalitsuse poole ei pööranud, kes palju paremini kokkuleppe teel oleks wõinud ruume muretsema, soowitawal korral nende omanikkudele tasu juure makstes. Jällegi, kui see kõik Tallinnas wõimalik oli sõjaajal, miks siis mitte praegu Tartus? Igatahes oleks sellekohane seadus tarwilik. Ka tõuseks selle läbi ülikooli töö ja ei satuks niisugusesse halba olukorda, nagu ta seda praegu on. Professorid ütlewad praegu kõik nagu ühest suust, et nii ei wõi see kaua edasi kesta, kunni aasta lõpuni peawad ehk weel wastu ja siis lähewad ära, sest sedawiisi töötada on wõimatu. Juhin rahwasaadikute tähelepanu selle peale, missugused raskused selle tagajärjeks olla wõiwad ja sellepärast panen ette seda seadust kinnitada ja linnawalit-

susele kohustus peale panna, millega mõlemad pooled leppida võiks.

Juhataja O. Strandman: Kõige pealt panen hääletamisele komisjoni ettepaneku. Kui see tagasi lükatakse, kukub haridusministri ettepanek iseenesest ära. (Hääletatakse.) Enamus on komisjoni ettepaneku poolt. Ettepanek on vastu võetud; ei ole enam tarvidust herra haridusministri ettepanekut hääletada.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

20. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastuwõetud seadus Tallinnas S. Tartu t. nr. 64 Peeter Ers'i liikumata waranduse wõõrandamise asjus.

Korra kohta on sõna soowinud sõjaminister herra Soots. Sõjaminister **J. Soots:** Mõnesugustel põhjustel on Wabariigi Walitsus soowinud, et see seadus tänasel koosolekul mitte arutamisele ei tuleks, sellepärast teen ettepaneku seda punkti päewakorrast ära wõtta ja tema uuesti päewakorda wõtmise küsimus Riigikogu Juhatusel hooleks anda.

Juhataja O. Strandman: Et sõnasoowijaid ei ole, panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on 3 häält. Suur enamus on ettepaneku poolt, sellega on otsustatud see küsimus täna päewakorrast ära wõtta.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

21. Seaduseelnõu wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109 — 1919 a.) ära-kaotamise kohta, — II lugemisel.

Üleüldise komisjoni aruandja **A. Palwadre** (loeb): Seadus wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109 — 1919 a.) ära-kaotamise kohta.

Juhataja O. Strandman: Panen selle seaduse pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Seaduse pealkiri on vastu võetud.

Aruandja A. Palwadre (loeb): § 1. Wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a („Riigi Teataja“ nr. 109 — 1919 a.) kaotab oma makswuse.

Juhataja O. Strandman: Panen selle paragrahwi hääletamisele. (Hääle-

tatakse.) Wastu on 2 häält. Suur enamus on wastuwõtmise poolt. Paragrahw 1 on vastu võetud ja terve seadus seega II lugemisel vastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

22. Üüriseaduse eelnõu — I lugemisel.

Üüriseaduse komisjoni aruandja **Chr. Kaarna:** 7. oktoobril otsustas Riigikogu üüriseaduse eelnõu komisjoni tagasi anda paranduste tegemiseks, nagu öeldi „arwesse wõttes sel koosolekul olnud läbirääkimisi ja soowiawaldusi“. Kuna üüri wahekordade reguleerimine sunniwiisil üks nendest küsimustest on, mille kohta praegu igal inimesel oma eriarwamine on, mis ka 7. oktoobri koosolekul wäga selgesti awaldis, ja kuna Riigikogu ühtegi konkreetset ettepanekut wõi soowiawaldust, mis komisjonile juhtnööriks oleks wõinud olla, vastu ei wõtnud, siis seisib komisjon üüriseaduse eelnõu uuesti läbiwaatamisele asudes öieti iseäralise keerdülesande ees. Soowiawaldusi peab aluseks wõtma, kuid mida tuleb 7. oktoobri läbirääkimistel ilmsiks tulnud arwamistest soowiawalduseks pidada? Kas seda, et üüriseadust tahetakse üleüldse ära kaotada, nagu herrad Laidoner ja Kesküll soowitasid. Sarnase ettepaneku kukutas aga Riigikogu läbi. Ehk seda, mida herrad Martna ja Semm soowitasid, et seaduse ulatust tuleks laiendada ka nende äriruumide peale, mis üüriseaduse alla ei käi? Kuid ka see ettepanek kukutati Riigikogus läbi. Ehk seda, et see eelnõu ainult majaomanikkude kaitseks ja kasuks ning tööliste vastu on seipsetud, mida iseäranis herra Abramson toonitas?

Olles niiwiisi ilma konkreetsete ettepanekuteta ja soowiawaldusteta pidi komisjon uuesti ja weel kord selles arwamises kõwenema, et enam kui wõimatu on niisugust üüriseadust kokku seada, mis kõiki kodanikka, üürnikka ja majaomanikka, kelle huwid wastamisi käiwad, täielikult rahuldaks. Ja sellest tuleb wastus selle keerdülesande peale: meie peame tahes ehk tahtmata mingisuguse kesktee leidma, mis põnewa wahekorra üürnikkude ja majaomanikkude wahel kuidagi wiisi kompromissi teel lahendaks. Sellest seisukohast wäljaminees peatas komisjon nende küsimuste juures, mis nii ütelda, tervele seadusele

mõtte ja selgroo annawad, ilma et Riigikogus olnud läbirääkimised iseäralist juhtnööri selleks oleks pakkunud. Need põhijooned oleks: esiteks üüriseaduse ulatus, 2) üürinormi alus, 3) üüri suurus, 4) korteri kaitse ja korteri saamise wõimaldamine ja 5) korteritega hangeldamise wastu wõitlemine.

Mis puutub esimesesse põhijoonesse, see on üüriseaduse ulatuse kohta, siis jäi komisjon neilsamadel motiividel, mis juba ennem ette toodi, endisele seisukohale. Komisjon arwab, et praegusel ajal, mil peaaegu kõik kitsendused ja erakorralised määrused ära on kaotatud, — meil oli ju sõjaajal õige palju mitmesuguseid kitsendusi, rekwireerimisi, sunniwõtmisi, isegi niisuguseid asutusi, mida tribunaalideks nimetati, — ma kordan, et peaaegu kõik kitsendused ära kaotatud on, kuna järele on jäänud ainukeseks kitsenduseks üüriseadus, seda kitsendust mitte enam laiendada ei wõiks.

Selle juures tehti komisjonis küll ka nüüd weel ettepanek, et ka need äriruumid, mis elukorteritega ühenduses ei ole ja mis praegumaks wa üüriseaduse alla ei käi, uue üüriseaduse alla wõetaks. Komisjon selle ettepanekuga ei ühinenud ja nimelt järgmistel põhjustel: üüriseadus, nihästi praegumaks, kui ka see eelnõu, mis walitsuse poolt Riigikogule sisse on antud, on mõeldud ainult elukorterite kohta, üüri arvamääramine sunniwiisil nende asutuste, hoonete ja ruumide kohta, kus inimesed ei ela, ei lahenda ju mitte põrmugi korteriküsimust. Teiseks ei jääks sunduslikud normid äriruumide kohta tegelikult mitte püsima, sest on ju lugu niisugune, et ärimehed senni poeruumide saamise juures wahetasuna nendele, kelle omad need ruumid on, ikka suuremaid summe on maksnud, kui üüriraha suurus ise on. Kuigi meie nüüd need äriruumid üüriseaduse alla painutaksime, ometigi ei saaks seda wahetasu wõtmist seal ära kaotada, seda enam, et äriwain sedawõrd tugew on, et ta mõnelgi juhtumisel inimesi kahekordse nõõrimise alla surub. Ei saa ju siis kauplusepidaja oma tahtnuse järele oma ruumi kellegile edasi anda, waid seal on ka majaomaniku nõõs-olemist tarwis. Seal tulebki see nähtus ilmsiks, mille peale just praegu kaebatakse, et ruumitahtjalt wõtab üks ja wõtab teine. Majaomanik ei anna ruumi sellele, kellele kaupmees tahaks anda, ilma wahetasuta jne. — igatahes on seal mitmesugused pahed. Kolmandaks on nendes maja-

des, kus ilma elukorterita äriruumid asuwad, mis üüriseaduse alla ei käinud, õige rohkesti parandusi tehtud, mis palju maksma on läinud ja parandustõid on tehtud just selle mõttega, et need kulud, mis majadesse on pandud, jälle tagasi tulewad, vähemalt mitte maha ei ole wisatud. Nii ei wõiks mitte lubada, et sarnasel wiisil seaduste püsiwust kõigutataks, lubadusi tagasi wõetakse.

Teine põhiküsimus oli üürinormi alus. Siin peatas komisjon kolme wariandi juures: 1) üüri kindlaksmääramine 1914 a. üüri järele, 2) korteri õhuruumi suuruse järele, 3) põrandapinna suuruse järele. Kaks esimest ettepanekut kukkusid komisjonis jällegi samadel põhjustel, millest ma siin juba esimesel korral rääkisin, läbi ja selle järele jäi eelnõusse seesama paragrahw niisamasugusel kujul, nagu ta enne oli. Kuid selle paragrahwi hääletamisel läksid hääled lahku, nii et mina, kui komisjoni aruandja mitte kinnitada ei wõi, kas see paragrahw, mis eelnõusse on jäänud, häälteenamuse oleks saanud, kui kahe esimese ettepaneku poolt hääletajad selle wastu oleks hääletanud. Riigikogus arwatawasti korratakse sellekohaseid ettepanekuid ja Riigikogul tuleb iseenesest selgitada, missugune nendest alustest kõige wastuwõetawam ja õiglasem oleks.

Kolmandamaks — üürinorm. Tehti ettepanek, ühelt poolt, et alammäär peaks kõrgendama. Praegune alammäär, 40 marka põrandapinna ruutsülla pealt, arwati majaomanikkude seisukohast waadates, liig madal olewat. Ka see ettepanek ei leidnud poolehoidu, sest käesolew seaduseelnõu annab linna- ja alewivalitsusele õiguse linnas ja alewites asuwate korterite peale ka suuremat üüri määrata, arwesse wõttes korterite asukohta ja nende omadusi.

Neljandaks — korteri saamine. See seaduseelnõu annab wõimalust korterit kaitseada ja korterit nõõtada. Selle neljanda põhijoonel juures seletati minewal korral, et käesolew seadus paneb küll normid maksma, määrab üürialused ära, niisama ka mõnesugused karistused, kuid ei wõimalda mitte korteri saamist nendele inimestele, kellel seda ei ole. Ma pean ütleva, et see oletus mitte õige ei ole. Selles seaduseelnõus on õige mitmed paragrahwid, mis just wastupidist tõendawad. Ilma põhijusea ei saa kellegiltki korterit ära wõtta. Juhin tähelpanu paragrahwide 3, 4, 5, 6, 7, 15, 18, 20 ja paragrahw 14 märkuse c peale, mis küllalt selgesti näitawad, kuidas wõimaldatakse korteri saamist. Linna- ja

alewiwalitsustele antakse õigus sunduslikka määrusi maksma panna, mille abil võimalik on kindlaks teha, ära määrata, kui suuri korterid üksikud inimesed ehk perekonnad, nende perekonnaliikmete arvu arwesse wõttes, tarwitawad. Nende määruste järele on võimalik inimestele korterid nõutada, kellel neid mitte ei ole. Siis on tarwis weel täiendawat seletust mõnede uute paragrahwide kohta. Komisjon täiendas eelnõu paragrahwiga, mis tahab keelata wõi wõimatuks teha seda seisukorda, et majaraamatutesse ei wõida karistuse kartusel, inimesi, kes majas alaliselt mitte ei ela, sisse kanda.

Siis on weel selles seaduseelnõus uued paragrahwid hangeldamise wastu. Sel korral, kui eelnõu esimest korda Riigikogus kõne all oli, oli temas ainult üks karistuse määramise paragrahw, nimelt: kui majaomanik, kes sel põhjusel omale korterit oma majas nõuab, et sinna ise elama asuda, kuid sinna tööpooldest mitte ei asu, waid selle korteri kolmandale isikule edasi annab, et selle eest kõrget wahetasu saada, siis karistatakse sarnast majaomanikku arestiga kunni kolme kuuni. Selle paragrahwiga kohta tähendati, et ta olla väga ühekülgne, ainult majaomanikkude wastu sihitud. Nüüd on komisjon seaduseelnõu kolme uue paragrahwiga täiendanud, mis määravad karistust üleüldse kõigile nendele, kes korteriga hangeldawad, kes mõnesugust wahetasu wõtawad jne. Ei ole ka selles midagi uut, et üüriseaduses karistust ette nähakse nende kohta, kes meelega üüriseadust rikuwad. Meie näeme seda nii hästi noortes kui ka wanades riikides. Lätis, meie noores naabririigis, on näituseks, weel karmimad karistused korteritega hangeldajate ja wahetasuwõtjate kohta maksma pandud, kui meil seda teha kawatsetakse. Mõnes wanas riigis, näituseks Saksamaal, olid need karistused juba mõni aeg tagasi ka palju karmimad, kui nemad nüüd meie selles eelnõus on ette nähtud.

Oli weel kõne all üüriseaduse makswuse aja küsimus, s. t. kas ei oleks mitte tarwlik seaduses, seda wiimast tähtaega määrata, millal üüriseadus peaks ära kaotama. Need, kes sarnast tähtaega seadusesse tahawad wõtta, põhjendawad seda peaaesjalikult selle asjaoluga, et praegune seadus liig kauaks maksma jäi, ilma et üüri suuruses muudatusi oleks ette wõetud. Need hinnad, mis paar aastat tagasi määrati, on liig madalaks jäänud, nad on liig ülekohtused majaomanikkude seisukohalt waadates. Üürihinnad peaksid, wõib olla,

jällegi tõusma. Kui seaduses mingit kindlat tähtaega ette nähtud ei ole, wõib mõne aja pärast, ütlemis aasta ehk paari pärast, kui elukallidus peaks tõusma, samane nähtus jälle korduda, et üürinorm, mis praegu määratakse, liig madal ja ülekohtune on. Selle wäite wastu peab aga ütlemis, et alewi- ja linnawalitsustele antakse õigus üüri kõrgendada põrandapinna ruutsülla pealt 100—120 margani praeguse aluse juures. Nii saab see halbtus kõrwaldatud, mis wanal seadusel oli. Üleüldse on wõimatu ära määrata mingisugust tähtaega.

Sellest eelnõust, mida komisjon wastu wõttis ja Riigikogu liigetele kätte on antud, on paragrahw 23-da lõpus wälja jäänud lause: „sellest üleastujaid karistakse arestiga kunni 3 kuuni ehk rahatrahwiga kunni 15 tuhande margani“, mida ma palun käesolewates eksemplaarides ära märkida.

Mina leian komisjoni aruandjana, et nii mõnegi paragrahwiga juures wõib täiendusi tulla ja parandusi ette wõetud saada. Wõidakse tulla ka uute ettepanekutega, kuid senni ei olnud komisjonil põhjust seda seadust laiemaks tegema hakata. Kui tahetakse parandusi teha nende mõtteawalduste piirides, mis siin läinud kord ette toodi, siis wõib seda väga hästi teisel lugemisel teha. Sellepärast teen ettepaneku seda seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Bergman**).

(**J. Kesküll** (majand.) palub kohalt sõna.)

Juhataja O. Strandman: Rkl. Kesküll, kas Teie soowite sõna kui komisjoni aruandja, wõi kui Riigikogu liige.

(**J. Kesküll** (majand.) kohalt: Kui Riigikogu liige.)

K. Wirma (sd.): Komisjoni aruandja tõi ette siin soowiawaldusi, mis minew kord selle seaduse kohta awaldati. Kuid ta ei esitanud mitte neid kõiki. Mina, näituseks, muuseas, kõnelesin paragrahw 2-st, et see niisugusel kujul, nagu ta läinud kord ja ka praegu siin esineb, majaperemeestele wõimaluse annab üüriikka korteritest wälja tilgutada, ma ütlesin ka siis just nõnda: wälja tilgutada. Minew kord rääkisin ma, et niisugused wõiksid olla, täna wõin aga selles asjas juba fakti ette tuua. Tallinnas Luisentali tänawal, kui ma ei eksi nr. 5, on maja, kus üüriikkude mööblid juba

ammu on ära leotatud selle tõttu, et katus katkine. Üürnikud tahtsid katust parandada, kuid majaperemees pani pööningukesse lukku. Ajas isegi liiwa pööningul hunnikusse, et wihm otsekohe üürnikkude kaela saaks tilkuda. Üürnikud on tubadesse presendid ülesse pannud, et wihma „kinni püüda“, sest majaperemees ei luba ämbrit pööningule panna. See on nüüd faktiliselt see wälja tilgutamine, milleks see paragrahw 2 wõimaluse jätab. Majaperemees lubab katust parandama hakata alles siis, kui üürnikud wälja kolida lubawad. See on nüüd see „kokkuleppel“ saawutatud seisukord. (J. Kesküll (majand.) kohalt: Mispärast nad augud sisse tegid katusele.) Kes need augud sinna tegid, seda mina tõendama ei julge hakata, kuid üürnikud tõendawad, et auke äkki rohkem juure tulnud, kui neid tõepoolest esialgul oli.

Kui teie paragrahw 2-se niisugusel kujul wastu wõtate ja üürnikule mitte wõimalust ei anna katust parandada, kui peremees seda ei tee, siis on see lihtsalt üürniku täna wale heitmine. Selle paragrahwi kohta peab parandusi tegema. Kuid selle tõttu, et komisjon kohast parandust ei teinud, peab seda teise lugemise koosolekul tegema, misjuures Riigikogul, nõnda ütelda, lendawalt, otsust tuleks anda. On küll ka wõimalus seda paragrahwi uuesti komisjoni tagasi anda. Igatahes, peab üürnikul wõimalus olema, kui majaperemees maja parandamast tõrgub, seda teha, et omale korteris elamise wõimalust saada.

Teine asi, millest ma ka rääkisin oli see, et kui omawalitsused wahetalituse oma kätte wõtawad, siis nemad ka selle eest tasu peaksid saama. See on siin aga hoopis wälja jäetud, hoopis selle wastu paragrahw 21 keelab igasuguse tasu wõtmise. Ma arwan, et see praegusel kujul ka selle wahetalituse kohta käib. Üleüldse paistab, et seaduseelnõu kokkuseadjal nagu tahtmine oli, et igasugused wahetalitused peaksid maa pealt kaduma. Aga kui nad siin eelnõus siiski on sisse wõetud, siis ei saa ma aru, miks nendele igasugune tasu keelatakse. Inimestele, kes seda teewad, peab ometi palka maksetama.

Siis tahtsin ma weel peatada paragrahw 10-da juures. Selle paragrahwi märkus on muudetud nõnda, et sinna kaks uut sõna on sisse wõetud, nimelt, „trepikoda ja ühine koridor“. Sellega on see märkus siis järgmine: „Lisaruumide eest, mis elukorteris juures tarwilikud (puukuur, pesuköök, kelder, trepikoda, ühine koridor jne.)

eraldi tasu ei wõeta.“ Ma küsin, kui neid eraldi tasu alla ei arwata, kas siis üüripinna rehendamise juures nad hinna alla wõetakse wõi mitte. See seadus praegu seda selgesti ei ütle. Majaperemehel igatahes on wõimalus seletada, et nad eraldi tasu alla küll ei käi, kuid üüripinna arwestusel tuleb nende pörandapind juure arwata. Nii targad majaperemehed juba on.

Siis tooksin ma weel ühe näituse. Tallinnas on korterikitsikuse tõttu paljud korterid pööningutele asutatud. Seal ei ole mitte harilikult neli seinat, waid seinu moodustab katus, mis libamisi alla läheb. Kas nüüd üüripinna arwamisel ruumi ka niisuguses korteris samuti loetakse ja sama hinna alla arwatakse, kui harilikus korteris? Pööningukorteris wõib ainult hiir pörandapinda täiesti tarwitada, ja koer selle katuse-serwakese alla warjule pugeda. Igatahes on seaduses selles asjas selgusetus, sest selle järele peaks pööningukorteri elanik sama palju maksma, kui alumise korra elanikud, kellel on otsekohe seinad, ja ilusa toa üürnikud maksawad niisama palju, kui need üürnikud, kes katuse all elawad. Niiwiisi see igatahes ei wõi jääda, see küsimus tuleb lahendada ja teisel lugemisel tuleb wastaw parandus teha. Mulle näib ka, et paragrahw 14 punktide e ja f all on kaks korda remonteerimisest juttu tehtud. See annab aga teisel lugemisel ilma suurema waewata parandada. Peale selle oleks küsimus uue paragrahw 23 kohta, kus on öeldud, et korterikuulutustes ei tohi mingisuguseid tasunõudeid olla ja kui tasunõuded on, siis wõetakse süüdlased wastutusele. Siin tõuseb küsimus, kes wõetakse wastutusele, kas ajaleht, kes kuulutuse awaldab, wõi see, kes ajalehele kuulutuse toob? (J. Piiskar (is.) kohalt: Mõlemad wõetakse wastutusele.) Wõib olla, et mõlemad wastutusele wõetakse, aga siis öeldagu seda otsekohe. Igatahes olen sunnitud teisel lugemisel wastawaid parandusi tegema. Komisjon, kes seaduseelnõu läbi waatas, oleks pidanud ka wõima neid parandusi ette kujutada.

J. Kesküll (majand.): Wäga austatud Riigikogu liikmed! Nagu näete, see „puperdamise“ seadus ei ole sugugi paremaks läinud, ehk ta küll 2 korda komisjonis on käinud. Praegu kandis rkl. herra Wirma ette terwe rea puudusi, mis sellel seadusel olemas. Ma pean ütleva, et kui 10 komisjoni selle seaduseelnõu kallal oleks töötanud, ja seda weel kuus kuud teeksid, ka siis neid puudusi kõrvaldada ei

oleks osatud. Terwe Riigikogu enamus oli selle poolt, et mingisugune üüriseadus peab ellu viidama. Iseenesest teada, peab vähemus enamuse tahtmise alla painduma; nagu seda demokraatlik riigi kord nõuab. Kui meie üüriseadust loome tahtmisega, et igal kodanikul oma peawari peaks olema, siis peame ka seda tähtsat seisukorda silmas pidama, et see peawari üles peetud ning korras hoitud peab saama. Herra Wirma tähendas siin, et kuskil on maja katus ära lagunenu, aga ta jättis ütlemata, mis järel- dusel ta lagunes. Mina vähemalt ei kuulnud, et majaomanik ise augud sisse oleks lõhkunud. Pean ütleva, et kui meil sarnane üüriseadus, nagu praegu, kauem peaks kestma, siis, wist ka herra Wirma wihma kätte jääb. Edasi pean siit Riigikogu kõne- toolilt weel kordama, et see seadus ei ole mitte kokkukõlas riigi põhiseadusega, ja et Riigikogu ülepea ei peaks niisugust seadust maksuma panema, mis majaomanikkudele täitsa wastu wõtmata. Mis selles seaduses wastu wõtmata majaomanikule on, nende halbtuste peale tahaksin ma austatud Riigi- kogu liigete tähelpanu pöörata. See sea- dus püüab wõimalikult kõik lõpuotsused üle anda omawalitsuste kätte. Ma arwan, et linna- ja alewiwolikogu ei lähe mitte kel- legi korterit takseerima ja ei anna kellegile riigikodanikule korterit wälja, waid seda teewad ametnikud, ja seal, kus ametnikud tegewad on, nii kui meie seda endi lühike- sest minewikust näeme ja seda ka igalt poolt kuuleme, on tingimata jälle otsekohe sahkerdamine lahti. Siinemaale sahkerdasid üksikud korterite ühe käest teise kätte üleandjad. Sel juhtumisel, kui loodakse keskkoh, siis hakkab see keskkoh sahkerdama ja wõidakse wõtta igasuguseid alt- käemaksusid. Kui niisuguseid asju arwesse ei wõeta, tehtagu seda enamuse nimel, aga tulewik saab näitama, et see kartus iseene- sest täiesti õige on. Paari päewa eest oli isegi teade ajalehtedes, et Saksamaal olla isegi Berliini linna korterikomisjoni esi- mees altkäemaksude wõtmise eest kohtu kätte antud. Tähendas siin wäga austamis- wääriline komisjoni aruandja herra Kaarna, et selle seadusega tahetakse üks- nes wõimaldada elanikkudel elukorterid saada. Arusaamatu on siis, misjaoks püü- takse siin seadusesse sisse wiia niisuguseid üleliigseid asju, nagu paragrahw I, punkt II. Selle punktiga on omawalitsuse, ja riigiasutused, koolid, haigemajad ja isegi weel heategewad asutused seadu- sesse ülesse wõetud. Kui tahetakse riigi- kodanikkudele elukorterite saamist wõimal-

dada, ärgu lisatagu siis siia üleliigseid asju juure. (Naer pahemal pool. Wa- helhüüded.) Ma rõõmustan wäga, et ma Riigikogu liikmetele head tuju teen, aga, kahjuks, et wõi tõsise asja juures mitte kaasa naerda, kui sellest tuleb rää- kida. Mis selles seaduses weel otsekohe wastuwõtmata on, on see ruutsüldade alg- pinna alus. Faktist, mida herra Wirma ette tõi, näeme, et kui tulewikus meie hak- kame elukorterid ruutsüldade järele hin- dama, siis tulewad tingimata kolmenurge- lised toad ehitada, ülevalt kitsad ning põrand lai, et selle eest suuremat üüri saada. Wäga hea näitus, et see paragrahw seaduses täiesti wastuwõtmata ning mingi- sugust arwustust ei kannata. Kogu see üüriseadus püüab ära kaotada waba kokku- lepet. Praegu, selle peale vaatamata, et meil wilets üüriseadus on, on wiisakad üürnikud majaomanikkudele wastu tulnud ja maksawad wõrdlemisi kõrgemat üüri, kui seda praegune üüriseadus lubab. Ma ei saa sellest aru, mis jaoks püütakse sellele seisukohale asuda, et määratakse üüri alamnorm ära, nagu ta sennises seaduses oli; sellele lisatakse juure ülemmäär ning wahe reguleerimine antakse omawalitsus- tele, miks ei wõida seda lasta ka waba kokkuleppel teha? Wõetakse aga üürisea- duses karistuse paragrahw sisse, kus niisu- gust waba kokkulepet ei lubata. Siin suru- takse majaomanikka teatud raamidesse ja püütakse sellega tulewikus igasuguseid kohtuprotsesse ellu kutsuda. Ajakirjandu- ses oli kirjatükk, kus ära tähendati, et kuri- tegewuse wastu peab wõitlema. Harilikult on ju iseenesest teada, et kuritegusid enne on olnud ja weelgi on ja et meie karistuste seadustega kuritegewust peame katsuma vähendada, püüdes isegi seda nähtust ära kaotada, aga siin on täiesti ümberpöör- dult. Enne seda seadust korteritega han- geldamist ei olnud; tehti korteriseadus, siis tuli sahkerdamine. Kes arwab, et see seadus peaks aitama sahkerdamist kaotada, on täitsa eksiarwamises. Praegu, kui wõe- takse Riigikogus ruutsülla hinnaks 40 mrk. wastu, siis see ei anna majaomanikkudele kõige vähemat wõimalust oma maju tule- wastu kinnitada. Meie nägime siin mine- wal nädalal tulekahju, kus neli maja maha põlesid ja 40 perekonda lausa taewa alla jäid. Selle juures oli maja, mida turuhinna järele takseeritakse 4½ miljoni peale, kõi- gest 500.000 marga eest kinnitatud. Sellest oleneb, et kui nüüd niimoodi majad häwi- newad, ei ole majaperemeestel wõimalust, neid enam üles ehitada, ei wõimaldada tule

wastu kinnitada, sest tule wastu kinnitamine praeguste turuhindade järele arwates, teeb nii suure kinnitumaksu summa wälja, millele kaugeltki ei wasta maja sissetulekud. Et see seadus ei wõimalda waranduste tule wastu kinnitamist, tuleks selle kohta tingimata siin nõutawad muudatused teha. Harilikult läksid Riigikogu üüriseaduse komisjoni liikmed sellest seisukohast wälja, tähendades, et majaomanikud tahawad teenida oma majadega. Ma ütlen, kahe aasta wältusel on nad majadele juure maksnud; 40 marka wuutsülla pealt ei anna wõimalust harilikkude wäljaminekute tasumiseks, teenistusest ei wõi siin juttugi olla.

Käesolewas üüriseaduses ei taheta ka selle seaduse lõppu ära tähendada. Siit kõnetoolilt on tähendatud, et ei wõida üüriseadust sellepärast ära kaotada, et üürikorterid ei ole rohkem, kui nende tarwitajaid, ei ole wabasid ruume.

Loomuliku korra juures olla ainult siis wõimalik waba kokkuleppe juure üle minna, kui wabaid üürikorterid vähemalt 5 protsenti on. Ma tahaks küsida, herrad Riigikogu liikmed, millal jõuame meie siis nii kaugele, et meil nii palju uusi majasid peaks juure ehitatama, et meil juba 5 protsenti wabasid korterid leiduks, kuna meie praegu näeme, et neid ühtelugu vähemaks jääb? Uusi maju keegi juure ei ehita, sellepärast et see üüriseadus seda kellegile ei võimalda. Et see üüriseadus muidugi esimesel lugemise wastu wõetakse, seda ette teades, jätan endale wõimaluse II lugemisel tarwilisi parandusi teha.

(Sekretääri kohale asub sekretäär A. Tupits).

Kohtuminister J. Reichman: Herrad rahwasaadikud! Üüriseaduse komisjon on üüriseaduse eelnõu wiimasel läbiwaatamisel selles eelnõus mõnesuguseid muudatusi teinud, mille kohta Wabariigi Walitsus mitte ükskõikseks ei wõi jääda. Nende muudatuste seas on isegi üks niisugune muudatus, mida läbi waadates Wabariigi Walitsusel kahtlus tekkis, kas tema sel korral, kui see muudatus seaduseks saab, wastutust üüriseaduse täitmise eest enese peale wõib wõtta. Ma räägin nimelt lisandusest paragrahw 4 juure. Selles paragrahwis räägitakse wahetalitusest. Enne oli eelnõus tähendatud, et wahetalitust linnawolikogud linna kätte wõtta wõiwad, seda eraisikutele keelates. Wiimasel seaduseelnõu läbiwaatamisel on üüriseaduse komisjon paragrahwi juure lisanduse teinud, kus öeldakse, et linnawolikogud wõi-

wad linna wahetalitust elanikkudele sunduslikuks teha. Mis tähendab see wahetalituse elanikkudele sunduslikuks tegemine? Wabariigi Walitsusel ei saa siin teist arwamist olla, kui see, et kodanikkudel üüriseaduse maksmapanemisega enam õigust ei ole ilma wahetalitusega ei korterit anda ega ka korterit saada. Teiste sõnadega, korterit wõiwad ainult need saada, kellele wahetalitus korteri annab, teised kõik peaksid aga ilma jääma. Wabariigi Walitsus leidis, et niisugust olukorda tema igatahes heakis kiita ei wõi. Olukord, mis seesugune seadus loob, on niisugune, mis üüriseaduse ühele põhimõttele wastu käib, nimelt sellele, et sunduslikku wäljaüürimist elanikkudele kergeks teha. Muuseas on, kui ma ei eksi, paragrahw 7 tähendatud, et nendel juhtumistel, kui kellegilt korterit tahetakse rekwireerida, isikule, kelle oma see korter on, teataw aeg antakse korteri äraandmiseks isikule, kellele tema seda wabalt ära anda tahab. Kui nüüd aga wahetalitus sunduslikuks tehakse, siis ei ole muidugi sellel paragrahwil enam mingisugust tähtsust, sest korterit wõib saada ainult see, kellele wahetalitusbüroo seda tahab anda. Mina leian, et niisugune kitsendus isegi põhiseadusele täiesti ei wasta, sellepärast et siin teataw liikumise ja elukoha muutmise wabadus ärarippuwaks tehakse mingisugusest wahetalitusbüroo juhatajast. Sellepärast soowib Wabariigi Walitsus, et see lisandus Riigikogus sügawamalt arutuse alla saaks wõetud, kui seda wahest ehk komisjonis on tehtud.

Siis on üüriseaduse eelnõus weel muudatusi tehtud, mille tähtsus küll mitte nii sügaw ei ole, kui tähendatud lisanduse tähtsus, millest aga Wabariigi Walitsus siiski waikides mööda ei taha minna. Muuseas tähendasin mina juba I lugemisel, et walitsus soowiks, et üürimääramise aluseks saaks wõetud 1914 a. üür, aga mitte põrandapind ruutsüldades. See walitsuse soow on komisjonis kõrwale heidetud ja Wabariigi Walitsus ei taha sellest mingisugust tülüküsimust teha. Kui see aga nii peaks juhtuma, et see eelnõu seaduseks saab, siis arwas Wabariigi Walitsus tarwilikuks Riigikogu tähelpanu selle peale juhtida, et selle paragrahwi wiimane pool, kus üüri äramääramine teatawates normides linnawolikogu peale pannakse, õige suuri praktilisi raskusi wõiks sünnitada. Asi on nimelt see, et selle paragrahwi lõpusõnade järele linnawolikogu korteriüüri korteri seisukoha ja omaduste järele normeerib. Arusaadaw on, et korteriüüride normeerimiseks

mine linnajagude järele linnawolikogule mitte raske ei ole, aga walitsus ei saa kuidagi wiisi sellest aru, kuidas wõiks wolikogu üüri normeerimisel üksikute korterite omadusi arwesse wõtta. Tegelikult ta seda muidugi teha ei saa, nimelt iga üksikut korterit läbi waadata; wõiksid seda aga wast teha üksikud ametnikud, kus, nagu siin juba tähendati, mitmesuguseid kuritarwitusi ette wõib tulla. Igatahes oleks soowitaw, et kui üüri äramääramine linnawolikogude hooleks jäetakse, siis neile ka niisugune seadusline alus antagu, mida nad tegelikult üüri reguleerimise aluseks wõiksid wõtta. Lõpuks tahaksin weel ühe asja peale tähelpanu juhtida, nimelt uute paragrahwide peale, mis eelnõusse sisse on wõetud ja kus mitmesuguseid karistusi määratakse. Üksikasjaliselt ma nendest karistustest kõneleda ei saa, sest walitsus ei ole nende kõikide kohta üksikasjaliselt seisukohta wõtnud. Ainult ühest karistusest wõin rääkida, mida walitsus mitte heaks ei kiida. Käesolewas üüriseaduse eelnõus on öeldud, et kui üürileandja rohkem üüri wõtab, kui seaduses ette nähtud, siis langeb tema teatud karistuse alla, s. t. et on ära keelatud üürnikul ka wabatahtlikult rohkem maksta, kui seaduses ette nähtud. Kui üüriseaduse eelnõu ära määrab kindla üüri, siis on sellesama eelnõu järele kokkulepped üle määratud normi tühised, ja sellega on iga üürnik kaitstud kõrge üüri eest ka sel korral, kui ta kokkuleppe on kõrgema üüri peale teinud, kui seaduses ette nähtud. Üüriseaduse komisjon on aga leidnud, et sellest küllalt ei ole, kui üürnik ka kokkuleppe järele kõrgemat üüri ei tarwitse maksta, kui seda seadus lubab, ja on heaks arwanud üürileandjat weel kriminaalkorras karistada. Seda täiendust ei saa mitte õigeks pidada. Harilik tagajärg oleks kõrgema üüri nõudmise juures, nagu ma tähendasin, see, et nõutud üüri mitte maksta tarwis ei ole. Kui aga üürnik wabatahtlikult tahab rohkem maksta mingisugustel põhjustel, siis ei tohiks seda mitte karistuse ähwardusega ära keelata, sest kinkimine wõi mõnel muul näol wabatahtlik annetamine ei kuulu mitte kriminaalselt karistatawate tegude hulka. Wabariigi Walitsus ei saa seda kuidagi wiisi õigeks pidada, et wabatahtline maks ka ära keelatud oleks. See oleks kõik, mis mul walitsuse seisukohalt ette tuua oleks.

J. Wanja (kom.): Maaseadus oli üks suutäis, mida Tööerakonna ja sotsiaaldemokraatide walitsus andis omal ajal pihku

hallparunite poegadele. Et kaswatada wäikekodanlist tõusikute kihti ja kindlustada nende jalgealust, sellele juure andis praegune maaliitline walitsus omalt poolt woli wabalt sahkerdada oma põllusaadustega ja kurnata põllutöölisi 18 tunni töö tegemisega päewas. Nüüd on aeg ka majajomannikudele anda osa sellest pirukast, sest näete ju isegi, et herradel Linnamägi'l ja Kesküll'il juba kolmat aastat suud wett jooksewad hallparunite piruka pärast ja ootawad igapäew igatsusega, millal nad wõiwad 1.000 ja 2.000 marka kuus üüri wõtta korteri eest, sest see ei oleks mitte liig, terve töölise palk üüriks nõuda korterikongi eest, millesse harilikult kultuurlinna majaperemehed oma koerigi ei tihka elama panna. Teie lepite muidugi ka sellega, kui 120 marka ruutsüllast maksate, waatamata selle peale, et see poole keskmise üürilise palgast wälja teeb. Kas teie arwate, et need pennid, mis tööliste käest wälja nõutakse, uute majade ehitamise peale lähewad? Ma olen kindel selle peale, ja teie olete ise seda ka tõendanud, et teie hulgas niisuguseid tohmakaid mitte ei leidu, kes praegusel ajal elumaju ehitama hakkaksid, kus sahkerdamisega palju paremini taskuid wõib täita. Meie, tööliised, ja eestkätt just Tallinna töölisteklasse olime sunnitud ometi nii tohmakad olema, et töölisteühisuste jaoks maja ehitada ja selleks oma pennid kokku panna. Kui põhikirja rahukogule sisse andsime majaehitamise luba saamiseks, siis lükati see tagasi, see tähendab, et teie tahate, et iga penn läheks sahkerdamiseks majaperemehe kaudu, aga mitte uute majade ehitamiseks. Ma juhin teie tähelpanu ka selle peale, et teie tahate küll seadusi teha, aga herrad Kesküll ja Linnamägi hakkawad hirwitama nende seaduste peale ja ei täida neid mitte. Ma toon siin ühe näituse ette: pandi maksma küll põllutööliste palgaseadus, aga nüüd, olge lahked ja tooge üksainus eksemplaar selle suure hallparunite karja hulgast, kes täidaks neid seadusi. Ma wõin teile kindlasti ütelda, et Tallinna ametiühisus omal kulul paneks toime wäljanäituse ja näitaks kogu ilmale seda imelooma, kes tunnistab teie demokraatliisi seadusi. Siis weel edasi, kas on olemas seda seadust, mis tasu ära määrab korteri eesõiguse saamiseks? Niisugust seadust ei ole olemas, kuid ometi on see tasumaksimine nii laialdane. Herra Kesküll arwab küll, et seda ei ole, sest ta teab, et seda salaja hõlma alt tehakse, kuid kas ei ole see aga ka praegu korteritega spekullemine ja üüri tõstmine. Teie wõite küll

ära määrata alam- ja ülemmäära, kuid üüriliste kasusid ei saa teie sellega ometi kaitsta, sest majaperemehed oskavad sellest seadusest niisama kergesti üle astuda, nagu hallparunid praegu põllutööliste palga ja tööaja seadustest, sest hallparunite sulased on praegu kõik niisuguste tingimistega tööle sunnitud, millest häbenewad oma lähemale naabrile ütelda, sest et need tingimised nii alatud on ja nad on sunnitud tööle hakkama, et mitte nalga surra. Ma wõin kindlasti ütelda, et kui majaperemehed ikka edasi igapäew hauguwad üüriliste kallal, et tarwis wälja minna, sest korter tahab remonteerida, ja sellele ka weel kohtu teel kaitset leiawad, siis on üürilised warsti walmis tegema salajasi hõlmaaluseid lepinguid, mille kirjutamata paragrahwi juba praegu teie nägudelt wälja paistawad. (Üleüldine naer.) Praegu on korteriolude — eriti tööliste korteriolude — lahendamiseks ainukene abinõu nõukogude walitsus. (Üleüldine naer.) See tuleb omal ajal isegi. Senni annan mina teile selleks aega korteriolusid oma wiisil lahendada. (Naer.) Teil on waja kõige pealt elukorterite arwu suurendada. Ma oletan, et majadest selleks puudust ei ole. Elukorterite arw ei ole nii wäikene elanikkude arwuga wõrreldes, waid jääb järelegi. Teie looge komisjon, kes läbi waataks tõusik-spekulantide korterid. Ei pruugi kaugemale minna, kui wäikeste riiginade juure ja riigiwaraste juure; seal wõite juba neid natukene kokku litsuda — liiga ei pruugi teha —, siis saate juba mõnesaja perekonna jaoks tööliste korterid. Kui selle komisjoni teekonda juhtida weel külakubja 32-toalisest korterist kunni riigiwanema korterini, siis wõite kindlad olla, et teie kallid optandid wõiwad üsna kristlikult korterid saada. Seega oleks osa korterikriisi lahendud. Kui see komisjon üüriseaduse sundusliste määruste juure määruse sisse wõtaks ja täidaks, et need majaperemehed, kes määrusi ei täida, wabariigi turbaräbasse üheks aastaks tööle paneb, riigiraudtee jaoks turwast löikama, siis on jällegi palju parem ja selgem tee, kuidas korteripuudust wähendada. Ma usun, et ka sel korral ei puudu neid „mõistlikka“ üürilisi, nagu herra Kesküll nimetas,

(A. Weiler (töer.): „Õntlikka“), kes tuleksid aitama majaperemehi kaastundmuse pärast ja altkäe rohkem maksma, kuid ma ütlen, et see komisjon ei saa wastu olema, et üks osagi sellest läheks korterite ehitamiseks wälja. Edasi on tarwis anda seadus, et linnawalitsus korterid ehitaks. Mina oletan küll, et meil korterid küllalt on, ainult meie tõusikud on endid liiga laialt neisse mahutanud, ja kui ehitamise peale minna, siis wõidaks ehituskapitaali ka wäga kergesti kätte saada, kui teie oma ja oma klassi üleliigsetest kasudest osa ehituste peale üle wiia. Kui need abinõud on läbi kaalutud, wõite kindlad olla, et ju enne nõukogude walitsust korterikriis lahendatud on. Selle seaduseelnõuga tahate teie näidata, et kaitsete alama rahwa kasusid, kuid selle lõpusiht on see, et ikka rohkem saada wabadust töörahwa nulgimiseks. Niisuguse seaduseelnõu ja mõtete wastu saab meie rühm wõitlema.

Juhataja O. Strandman: Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Komisjoni aruandja poolt on ettepanek tehtud üüriseaduse eelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta. Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Üüriseaduse eelnõu on esimesel lugemisel 29 häälega 2 wastu, wastu wõetud. Sellega on tänane päewakord läbi. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku kohta?

A. Kerem (rhw.): Ma teen ettepaneku järgmise koosoleku määramist juhatuse hooleks jätta. On ette näha, et järgmine koosolek on neljapäewal hommikul, kuid loodetawasti mitte kell 10, waid umbes 11 ehk 11, nimelt sellepärast, et neljapäewa hommikul sõidawad Tallinnast läbi Soome maapäewa liikmed ja nende wastuwõtmise puhul on parem, et aeg hiljemalt määrataks.

Juhataja O. Strandman: Selle ettepaneku wastu ei waielda. Loen ta wastuwõetuks. Lõpetan koosoleku. Palun Riigikogu liikmeid erawiisil weel saali jääda mõne küsimuse kohta läbirääkimiseks.

Koosolek lõpeb kell 7.45 min. p. l.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **O. Strandman.**

Sekretäär **A. Tupits.**

Abisekretäär **J. Bergman.**

